

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ШКІЛ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Констатація сучасного стану системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів без зв'язку з минулим і майбутнім, є недостатньою для розробки і прийняття рішень щодо її ефективного управління та організаційно-методологічного забезпечення. Дана система має свою історію, традиції, закономірності розвитку, на основі яких визначаються перспективи її подальшого становлення, виокремлюються пріоритетні напрями діяльності. Проблема формування системи підвищення кваліфікації вчителів на Україні в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. залишається до цього часу однією з малодосліджених сторінок історії освіти. Особливо потребує дослідження питання підвищення кваліфікації учителів шкіл національних меншин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Деякі вчені, такі як О.А.Білецький [1], О.А.Тимчик [2] у своїх дослідженнях побіжно торкаються проблеми освіти для дітей національних меншин на території України.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є з'ясування організаційних та змістових аспектів підвищення кваліфікації вчителів національних меншин на Україні в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження... Серед загальної кількості початкових шкіл на Україні наприкінці ХІХ ст. значне місце посідали національні заклади початкової освіти. Ці заклади організовувалися громадами німецьких, єврейських, грецьких, польських, чеських, вірменських та англійських колоністів.

Найбільш численними серед них були німецькі та єврейські громади, тому головну увагу ми зосередимо на особливостях проведення курсів підвищення кваліфікації для вчителів шкіл у німецьких колоніях та вчителів єврейських шкіл.

Національні німецькі заклади початкової освіти поділялись на конфесійні трирічні школи, домашні школи грамоти, однокласні та двокласні земські школи для німців, приватні однокласні та двокласні школи.

Різноманітною була в Україні також мережа єврейської національної освіти. Серед початкових закладів освіти розрізнялися: конфесійні школи (хедери, талмуд-тори), ієшиботи, громадські єврейські однокласні та двокласні училища, міністерські взірцеві єврейські двокласні училища та велика кількість приватних початкових училищ.

Усі школи для "іновірців", які знаходились у Південно-Західному краї Російської імперії, підпорядковувались відомству народної освіти на загальних підставах. Навчальний план цих закладів включав наступні предмети: Закон Божий, російську мову, чистописання, рідну мову, арифметику, російську історію і географію, елементарні відомості з природознавства, співи і креслення. Закон Божий, на відміну від інших предметів, викладався рідною для дітей мовою. Вчителі шкіл для "іновірців" повинні були бути російськими підданими і мати право на здійснення вчительської діяльності [14, с.19-21].

Мешканці іноземних колоній досить тривалий час зберігали за собою право влаштовувати свої світські та конфесійні навчальні заклади і викладати в них рідною мовою. Як наслідок, іноземці не відчували потреби у налагодженні зв'язків з корінним населенням та у вивченні російської мови. Тому, наприклад, Командуючий військами Московського військового округу у своєму звіті за 1902 рік змушений був зазначити, що німецькі колоністи, призначені в частини військ, вирізняються повним незнанням російської мови і дуже повільно засвоюють її на службі, що негативно позначається на їх підготовці [3, с. 1].

Порядок відкриття і діяльності шкіл для дітей неправославного віросповідання визначався наступними державними документами: Положенням 26 травня 1869 р. для Південно-Західного краю; "Правилами шкіл для іногородців" ("Правилами иногородческих школ"), виданими у 1870 р., Положенням про початкові училища 1874 р. [13].

Хоча ще в 1877 році урядом було скасовано всі привілеї для іноземних колоністів і вони змушені були засвоювати російську мову та практично повністю реконструювати власну систему освіти, це не дало помітних результатів.

Тому, наприклад, директор народних училищ Волинської губернії в грудні 1902 року в своєму листі до попечителя Київського навчального округу писав про проблеми з навчанням німецьких дітей і «про велику кількість шкіл у німецьких колоніях, прийнятих у підпорядкування міністерства народної освіти з 8 жовтня 1887 року. На 1-ше січня 1889-го року було 299 шкіл, у 1890-му – 358 шкіл, а до 1 січня 1902-го року число згаданих шкіл складало 295. Зменшення числа шкіл відбулося як через переселення німців-колоністів до Америки, так і через дуже мізерну оплату вчителів; 19 же з цих шкіл перетворено на сільські однокласні початкові училища, і одну школу – на двокласне сільське училище [4; с.4].

Слід зазначити, що більшість приміщень шкіл для дітей німецьких колоністів були не зовсім придатними

для навчання, оскільки часто це були «звичайні шкільні будинки, розділені «сінями» на дві нерівні половини, причому більша частина призначена була для «молільні», а в меншій знаходилася класна кімната, що лише в окремих випадках відповідала своєму призначенню, і квартира учителя, яка складалась з однієї кухні, від якої в кращих приміщеннях відокремлювалась частина для чистої кімнати вчителя» [5; с.5].

Досить непростою була ситуація з навчанням дітей й у єврейських школах. При огляді хедерів у селі Деміївка інспектором народних училищ разом із завідуючим Деміївським двокласним сільським училищем було помічено, що: «хедери Лейба Пірковського та Мошка Дувіда Береговського мають одне спільне приміщення на хорах єврейського молитовного дому, причому кожен із меламедів (так називали єврейських учителів) займається з дітьми у своєму куті. Приміщення хедерів украй неохайне: всюди валяються шматки хліба та залишки огірків. Хедери Нухіма Бейліна та Файвея-Овсія Єрусалимського займали спільно чотири просторих і світлих кімнати та мали спільний передпокій. На підлозі в класних кімнатах помічено недопалки та сміття» [15, с.196].

Міністерством освіти для покращення стану освіти «іновірців» було вирішено платити учителям німецьких колоній заробітну плату з казни, оскільки незаможні колоністи не мали змоги самі виплачувати по 360-400 рублів на утримання вчителів, а також відкрити на кошти державного казначейства учительську семінарію для підготовки учителів шкіл, які знаходяться у німецьких колоніях. Інспектори народних училищ зазначали у своїх звітах, що частковому покращенню стану шкільних справ у школах німецьких колоній на початку ХХ століття сприяли як проведені в 1892-му, 1898 та 1899-му році курси для вчителів цих, так і турботи про кращий підбір учителів. Директор народних училищ Волинської губернії у своєму листі до попечителя Київського навчального округу в грудні 1902 року писав про проблеми з якісним і кількісним складом учителів у школах німецьких колоній і тому пропонував провести літні тимчасові курси для цих вчителів, а також виділити кошти з казни на проведення таких курсів з розрахунку:

- на утримання кожного з запланованих 250-ти курсистів по 10 карбованців;
- на винагороду 10 керівникам курсів з числа учителів двокласних міських училищ 1160 карбованців;
- на придбання книг та навчальних засобів – 340 карбованців [6; с.14].

Про увагу освітньої адміністрації до проблем підвищення кваліфікації учителів німецьких колоній свідчить і те, що після завершення курсів директор народного училища відправляв звіт про курси попечителю навчального округу, а також у окремій посилці відправлялись:

- письмові роботи учителів на початку курсів і такі ж роботи по закінченні курсів;
- зразки письмових робіт, які писали курсисти під час занять на курсах;
- конспекти практичних уроків з російської мови та арифметики, складені учителями-курсистам [22, с.50].

Варто відмітити, що на противагу курсам для вчителів німецьких шкіл, про влаштування яких піклувалось освітнє начальство, відкриття курсів та з'їздів для вчителів єврейських шкіл супроводжувалось певним супротивом, проти цього виступала значна кількість освітнього начальства, в тому числі директорів народних училищ. Причини відмов у дозволі на відкриття курсів називалися досить різні, наприклад:

- «Єврейська маса настільки відокремлена у Південно-Західному краї, що ніякі міри, а в тому числі і знайомство з кращими методами і способами викладання, не можуть відволікти її фанатичного направлення у справі навчання і виховання молодого покоління, з'їзд же єврейських учителів усього краю незаперечно матиме тенденційний характер і приведе до об'єднання далеко не педагогічного характеру та не в інтересах потрібного напрямку у справі школи».

- «Небажаним є також з'їзд єврейських учителів ще й тому, що в нашому краї біля 20 років не було з'їздів російських учителів і ця обставина ніби принижує їх в очах колег-євреїв і відізветься небажано на авторитеті російської школи у цьому краї» [21; с.20].

З архівних джерел відомо, що тимчасові літні курси користувались популярністю серед учителів німецьких шкіл, були досить масовими і проводились в більшості випадків при тих початкових училищах, які мали зручне місце розташування (зручний під'їзд до них, невелику відстань до інших училищ, місце для ночівлі курсистів тощо). Наприклад, тільки в 1892 році, курси відбулись при таких народних училищах: Барашівському, Горошківському, Пулінському та Ушомирському Житомирського повіту, Андріївському, Баранівському та Емільчинському Новоградволинського повіту; Межиріцькому, Підлужанському та Тучинському Рівненського повіту; Вербському та Локацькому Володимир-Волинського повіту.

Слухачі педагогічних курсів поділялися за звичай за рівнем своєї підготовки на дві групи, причому в першій групі, де були учителі з нижчим рівнем підготовки, керівники курсів спочатку звертали особливу увагу на засвоєння слухачами російської мови. Для цього проводились бесіди, пояснювальне читання. Для кращого засвоєння арифметики учителів навчали свідомому розв'язуванню арифметичних задач на чотири дії (додавання, віднімання, множення і ділення) з простими числами. Поступово до курсу російської мови додавали основні граматичні знання, а до курсу арифметики – розв'язування складніших задач та дробі.

У групі вчителів з кращою підготовкою курс навчальних занять розширювався до об'єму програми, яка на

той час використовувалась для випробувань на звання учителя початкової школи.

Велику увагу керівники курсів приділяли особистим якостям учителя. Так, на курсах, які відбувались при Луцькому двохкласному училищі у 1903 році, інспектор у вступному слові наголосив, що “тільки той учитель, який ґрунтовно знає свій предмет і знає більше того, що проходять у початковому училищі, може принести користь, і його авторитету будуть підкорятись учні і бачитимуть в ньому доброго наставника” [9; с.132].

Для попереднього ознайомлення зі знаннями курсистів та їх потребами, перед початком занять їм було зроблено невеличкий екзамен, який складався з:

- диктанту на правила правопису;
- письмового переказу статті “Подвиг купця Голкіна”;
- розв’язання нескладної арифметичної задачі.

Аналіз результатів робіт став основою для поділу курсистів на дві групи, відповідно до рівня їх знань. До першої групи ввійшло 28 осіб з кращим рівнем знань, до другої – 22. Оскільки письмові роботи показали, що всі курсисти вкрай слабо підготовлені з російської мови та арифметики (багато з них не могли вирішити найпростіших арифметичних задач), то керівники вирішили проводити заняття з курсистами за програмою міністерських народних училищ, затвердженою 7 лютого 1897-го року, причому керівники намагались вести викладання “строго методично і практично”; з усіма необхідними письмовими вправами, щоб викладання було для курсистів взірцем того, як слід вести заняття з російської мови, арифметики та співів. Головне завдання, яке ставилось перед керівниками курсів – навчити курсистів володінню правильною російською мовою. Також спочатку потрібно було засвоїти на заняттях з ними програму початкових училищ, а вже потім програму, потрібну для одержання звання вчителя народної школи.

Доводилось також звертати увагу на “правильність читання, швидкість та усвідомленість його” [10, с. 52].

Заняття проводились за розкладом, щоденно, крім неділі та святкових днів. Кожного дня було шість годинних уроків: чотири від 8 до 12.30 та два уроки з 17 до 19-ї години. Крім того, півгодини щоденно відводились на гімнастику.

Перші два дні проводились тільки теоретичні заняття, оскільки керівники хотіли спочатку ознайомити курсистів з методами навчання російської мови й арифметики, а пізніше вже проводились і практичні, і теоретичні заняття.

Для практичних занять з курсистами було влаштовано зразкову (показову) школу, для чого запросили учнів місцевого приватного єврейського училища Шрайбштейна.

На практичні заняття щоденно відводилось по дві години, а оскільки заняття велись півгодинними уроками, то крім показових зразкових уроків, проведених керівником, курсистами було дано 17 уроків з російської мови та арифметики.

Кожен із курсистів перед практичним уроком складав письмовий конспект, який обов’язково переглядався керівником. Після проведення уроку обов’язковим був критичний розбір уроку, причому курсисти мали можливість висловлювати свої думки та зауваження з приводу уроків товаришів.

Про кожен урок один із слухачів курсів, попередньо призначений керівником, повинен був написати детальний звіт, який він зачитував слухачам. Після того, як усі вчителі повідомляли свої зауваження, керівник давав остаточну оцінку даного уроку.

Курси кожного дня відвідував інспектор народних училищ, який наглядав за їх проведенням курсів, а також радив вчителям говорити між собою “виключно по-російськи” для кращого оволодіння російською мовою.

До програми занять з російської мови входили:

- читання по книгах Григор’єва “Російське слово” з поясненням незрозумілих слів та виразів і з переказом за планом, причому велика увага приділялась правильності висловлення думок учителів російською мовою;
- коротка граматики російської мови, при проходженні якої проводився логічний та синтаксичний розбір,
- диктанти по книжці Некрасова “Керівництво до курсу правопису” та самостійне виконання письмових граматичних вправ, переказів за книгами Некрасова “Практичний курс правопису” [11; с. 53].

Навчання з арифметики для слухачів курсів довелось починати з елементарного початкового курсу, тому що “більшість учителів не знала прийомів усної лічби, всі мали вкрай слабкі поняття про дії з числами і не мали поняття про розв’язування задач” [7; с. 54].

Крім російської мови і арифметики, проводилися заняття зі співів, які поділялись на теоретичні та практичні. Співи велися по керівництву Зелінського “Коротка теорія співів і збірник гімнів та пісень для народних шкіл”.

По вечорах керівник проводив методичні бесіди з російської мови і арифметики. Для бесід з методики російської мови на курсах використовували такі посібники:

- 1) книгу Давіса “Керівництво до викладання російської мови в іновірських училищах”;
- 2) книгу Вольтера “Керівні замітки для учителів”;

3) книги Астасьєва “Народна школа” та “Уроки російської мови для іновірських дітей”.

Крім того, проводились бесіди з учителями про необхідність знання російської мови та про значення правильного проведення перших уроків у школі.

З арифметики на курсах проводились методичні бесіди з використанням “Методики арифметики Вишневського”.

Для проживання курсистів було відведене приміщення в будівлі двокласного міського училища, де кожен мав “окреме дерев'яне ліжко”. На обід курсисти ходили до “місцевого міщанина Коритного”, який годував їх обідом із 2-х блюд, з оплатою за кожного “по 8 руб. за 6 тижнів”. Для нагляду за якістю харчування інспектор і керівники неодноразово були присутні під час обіду і пробували їжу. На курси було витрачено 705 рублів [8; с.56].

По закінченні курсів вчителям-курсистам були безкоштовно видані такі книги:

- 1) “Керівництво до викладання російської мови в іногородських училищах” Давіса;
- 2) “Методика арифметики” Вишневського.

За результатами випускних письмових робіт з учителів, які були на курсах, 33 особи визнано придатними до подальшої учительської роботи, 9 осіб показали незадовільні успіхи, а зовсім не придатними до вчительської роботи визнано 8 осіб. Тим, хто виявився не придатним до вчительської роботи, було запропоновано вибрати собі інший рід занять і не працювати більше в школі [12; с. 58].

Як зазначив директор народних училищ Подільської губернії у листі до попечителя Київського навчального округу, в загальному, склад учителів у єврейських школах поділявся на дві категорії:

а) особи, які одержали спеціальну педагогічну підготовку в єврейському учительському інституті (ім короткотермінові курси не потрібні);

б) особи, які призначаються на посаду тимчасово, після випробування, а при першій нагоді змінюють вчительську діяльність на більш вигідну в матеріальному відношенні [19; с. 196].

Комітет Товариства поширення освіти між євреями Росії кілька разів звертався з проханням до Міністерства освіти про влаштування в м. Білій Церкві тимчасових літніх курсів (на основі правил 5 серпня 1875-го року) у 1903-му, 1904-му та у 1905-му роках. Було навіть розроблено програму курсів, згідно з якою:

1. методика російської мови повинен був вести директор народних училищ Київської губернії Т. Г. Лубенець;
2. методика єврейських предметів – випускник Віленського учительського інституту Орловський суспільний рабин Яків Кацнельсон;
3. методика арифметики був запрошений вести учитель Житомирської жіночої гімназії М. Місяць.

Побажання займатися на курсах висловили біля 400 вчителів, тому для проведення курсів було підібрано досить просторе приміщення Білоцерківського двокласного державного єврейського училища. На тимчасове проживання під час курсів вчителі розміщувалися по квартирах у місті, причому на курсах за ними був суворий нагляд інспектора, а поза курсами – поліції.

Керівниками після бесід з учителями було встановлено, що вчителі початкових єврейських училищ мають потребу у практичному ознайомленні з “нормальною постановкою” викладання в школі з кількома групами. Тому при курсах була влаштована тимчасова школа, де керівники курсів і слухачі мали можливість давати зразкові і практичні уроки по предметах викладання в училищах, головним чином з російської мови. До числа особливостей названих курсів можна віднести теоретичні бесіди з викладання російської грамоти в єврейських школах. Також йшла мова про особливості викладання російської мови в “тих багатьох єврейських школах, де діти зовсім не вміють говорити по-російськи” [20, с.3].

Головним куратором літніх курсів було призначено директора народних училищ Київської губернії а також були призначені такі керівники й лектори:

- професор І. П. Четвериков для читання лекцій з психології;
- викладач 5-ї Київської (Печерської) гімназії М. Ф. Даденков (для читання лекцій з методики російської мови та школознавства);
- завідуючий єврейськими педагогічними курсами в м. Гродно А. М. Конштам (лекції з методики біблійської історії);
- завідуючий жіночим єврейським училищем в м. Вільно А. Ш. Ровесман (для читання лекцій з методики російської мови в єврейській школі). Цей же предмет він читав влітку 1912-го року в Одесі на курсах;
- доктор філософії Й. Л. Клаузнер і інженер-технолог Н. С. Сиркін для читання лекцій з історії давньоєврейської літератури [16; с. 13-14].

У навчальному плані курсів було зазначено, “що метою курсів є ознайомлення малопідготовлених учителів та учительок з кращими способами навчання, поповнення відомостей з предметів викладання і взагалі удосконалення їх у справі ведення початкового навчання в єврейській школі” [17; с.15]. Заняття проводились на кошти Київського Відділення Товариства розповсюдження знань між євреями в Росії та відбувались з 10 червня по 16 липня 1914 року. Заняття проводилися щоденно, за винятком єврейських свят, тривалість учбового дня

складала 8 годин. Кожного дня проводились 4 лекції і 4 практичні заняття з природознавства, малювання, ліплення, гімнастики, рухливих ігор і для зразкових уроків і бесід по них. Крім того, у зразковій школі, влаштованій для потреб курсів, проводились спочатку зразкові уроки керівників, а потім пробні уроки вчителів та бесіди про результати цих уроків.

Програма курсів була досить ґрунтовною, про це свідчить програма курсів, проводились лекції з таких предметів:

- з педагогіки (теорії педагогіки, психології дитячої і загальної; школознавства; дошкільного виховання);
- з природознавства і методики природознавства (елементарні відомості з хімії, фізики, ботаніки, анатомії і фізіології людини та з біології);
- з методики російської мови;
- з методики арифметики;
- з методики географії;
- з методики єврейської мови, біблії і біблійської історії;
- з історії давньоєврейської літератури;
- з шкільної гігієни, питань фізичного виховання, методики малювання і ліплення.

Попри велику потребу єврейських учителів у курсах, проти їх проведення висловлювалась велика кількість інспекторів народних училищ. Причини називались такі:

- по-перше, Біла Церква не підходить для проведення курсів, оскільки більшість населення там складають поляки і євреї, тому не в інтересах російської державності збирати там учителів;
- по-друге, там недостатній поліцейський нагляд за учителями на курсах (є тільки один наглядач на 50 тисяч населення) та адміністративний нагляд – один інспектор народних училищ;
- по третє, слухачі не можуть розраховувати на квартири в школі в зв'язку з літнім ремонтом [18; с.18].

Крім того, інспектори народних училищ зазначали, що курси за правилами 1875-го року передбачають влаштування курсів "тільки для учителів християнського віросповідання, переважно при учительських семінаріях та інших учбових закладах, в яких є необхідні для курсів навчальні засоби і керівництва", а не для євреїв.

Попри всі перешкоди, курси відбувались та приносили значну користь.

Висновки... Отже, можна зробити висновок, що в Україні кінця XIX – початку XX століття, незважаючи на складну соціально-політичну ситуацію, Міністерство освіти, громадські організації та товариства приділяли значну увагу проблемі підвищення кваліфікації учителів національних меншин.

Література

1. Білецький О. А. "Розвиток народної освіти в Катеринославській губернії (друга половина XIX – початок XX століття). – дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / О.А. Білецький. – Л. – 2009. – 203 с.;
2. Тимчик О. А. Релігієзнавство в професійній підготовці студентів педагогічного коледжу". – дис. канд. пед. – 13.00.04 / О.А. Тимчик. – К. – 2001. – 213 с.
3. Центральний державний історичний архів України, далі – ЦДІАУ, фонд 707, опис 227 (1902), справа 161, с. 1
4. Там само, с. 4
5. Там само, с. 5
6. Там само, с. 14
7. Там само, с. 54.
8. Там само, с. 56.
9. Там само, с. 132
10. Там само, с. 52
11. Там само, с.53
12. Там само, с. 58
13. Державний архів Києва, далі - ДАК, фонд 55, опис 1, справа 1.
14. ДАК, ф. 99, оп.2, спр.23, с. 19-21.
15. ЦДІАУ, ф.707, оп.223 (1914), спр.26, с. 196.
16. Там само, с.13-14
17. Там само, с.15.
18. Там само с.18.
19. Там само, с.196.
20. ЦДІАУ, ф.707, оп.223 (1903), спр.12, с.3
21. Там само, с. 20.
22. Там само, с. 50.

Анотація

У статті розглянуто особливості становлення системи підвищення кваліфікації вчителів шкіл національних меншин в Україні другої половини XIX – початку XX століття.

Аннотація

В статье рассмотрены особенности становления повышения квалификации учителей школ национальных меньшинств в Украине второй половины XIX – начала XX века.

Summary

The article is devoted to peculiarities of formation system of increasing of teachers qualification in schools of national minorities in Ukraine in the period of the second half of the XIX century- the beginning of XX century.

Ключові слова: система підвищення кваліфікації, вчителі шкіл національних меншин, учительські курси.

Ключевые слова: система повышения квалификации, учителя школ национальных меньшинств, учительские курсы.

Key words: system of increasing qualification, teachers of schools of national minorities, teachers courses.

Подано до редакції 15.03.2011.

Рекомендовано до друку докт.істор.наук, проф. Левітас Ф.Л.

УДК 372.878(477.85)

© 2011

Постевка Г.І.

АЛЕКСАНДРУ ВОЄВІДКА (1862-1931 pp.): БАГАТОГРАННІСТЬ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧИТЕЛЯ-ПРОФЕСІОНАЛА

Постановка проблеми у загальному вигляді... Учитель сьогодні є ключовою фігурою у вирішенні багатьох пріоритетних завдань суспільства, і не лише освітньої галузі. Саме він здатен стимулювати інноваційні процеси у соціальному житті, культурі; йому належить визначальна роль у творенні духовного і морального потенціалу країни; він готує інтелектуальну еліту України, яка у найближчому майбутньому покликана забезпечити прорив у економіці, політиці, реалізації завдань стратегічного розвитку держави. Відзначимо, що соціальна значущість учителя-професіонала у житті суспільства, особливо у переломні періоди його функціонування, має історично неперехідний характер, адже саме в особі педагога традиційно акумулюються найважливіші особистісні, професійні якості людини, риси національного характеру.

Українська педагогіка багата на визначні постаті учителів, освітянських діячів, імена й спадщина яких стали світовим надбанням. Розвиток історико-педагогічної персоналістики у останні десятиліття сприяв оприлюдненню не лише у середовищі науковців-дослідників, а й серед широкого освітянського загалу досліджень, у яких представлено творчий доробок педагогів різних епох та регіонів України, що стало значним внеском у вітчизняну педагогічну теорію й практику. На Буковині, де впродовж століть у складних історичних умовах зберігалась й утверджувалась національна освіта, сформувалась генерація громадських діячів, педагогів-просвітників, що забезпечували її культурний поступ, єдність з українськими землями й прилучення до європейських традицій. Серед них – Юрій Федькович, Омелян Попович, Степан Смаль-Стоцький, Василь Сімович, Іларій Карбулицький, Сидір Воробкевич та ін.

Разом з тим на теренах багатонаціональної Буковини, у різних ланках системи освіти, перш за все – народної (початкової) та середньої – працювали сотні учителів, які не лише виконували своє основне призначення – навчати й виховувати дітей, а й здійснювали широку громадсько-просвітницьку й дослідницьку діяльність, готували методичні посібники, упроваджували прогресивні дидактичні та виховні методики тощо. Александру Воевідка – буковинський педагог, освітній діяч, який поєднував учителювання з пошуковою (етнографічною, фольклористичною) роботою, науковими дослідженнями у галузі методики викладання співів та музики, композиторською, просвітницькою діяльністю – один із таких творчих учителів-професіоналів своєї доби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У контексті нашого дослідження важливим є наукові праці дослідників, присвячені розвитку музичної освіти в Україні на різних історичних етапах (Б. Брилін, І.Єгорова, Л.Коваль, С.Ковальова, Л.Лимаренко, Л.Москальова, З.Сирота, О.Цвігун та ін.); висвітленню регіональних особливостей розвитку музичної освіти і культури в Галичині (О.Поясок, Л.Проців, М.Черепанин); на Буковині (М.Гарас, А.Жуковський, Я.Мельничук, Л.Кобилянська, І.Ковальчук, О.Пенішкевич, І.Петрюк, С.Процик, І.Хілько, О.Яцків та ін.) та Закарпатті (Т.Росул, В.Кузьмічова, О.Черкасов та ін.). Цінними джерелами є праці німецьких, румунських та українських дослідників минулого і сучасності: А.Гржималі, А.Мікуліча, А.Норста, Л.Штауфе-Сімігіновича; Г.Ончула, Л.Русу; М.Білинської, І.Глібовицького, К.Демочка, М.Загайкевич, О.Залуцького, А.Кушніренка та ін. Разом з тим життєвий шлях та творчий доробок буковинських учителів кінця XIX – початку XX століть аналізується фрагментарно, зокрема, й відомості про діяльність та спадщину Александру Воевідки знаходимо в основному у довідкових та енциклопедичних, хрестоматійних виданнях.

Формулювання цілей статті... З огляду на вищезазначене метою даної публікації є аналіз життєвого шляху, педагогічної діяльності та творчого доробку буковинського педагога, освітнього діяча, фольклориста і композитора Александру Воевідки (1862-1931pp.).